

Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kültür Unsurları:

Günümüz Karagöz Oyunları Örneği

Şerife AKPINAR¹ Hacer HARMANKAYA² Hasan HAŞİMOĞLU³

¹Doç. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi, Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi, Konya, sakpinar@erbakan.edu.tr (Sorumlu Yazar/Corresponding Author)

²Yüksek Lisans Öğrencisi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya, hacerharmankaya@hotmail.com

³Yüksek Lisans Öğrencisi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya, hasimogluhasan@hotmail.com

Makale Bilgileri

ÖZ

Makale Geçmişi
Geliş: 07.06.2023
Kabul: 24.07.2023
Yayın: 29.10.2023

Anahtar Kelimeler:

Yabancı dil olarak
Türkçe öğretimi,
Kültür aktarımı,
Kültürel unsurlar,
Karagöz Oyunları.

İnsanlar arasındaki iletişimi sağlayan dil, aynı zamanda bir kültür taşıyıcısıdır. Bir milletin sahip olduğu her şey onun kültürünü oluştururken bunların aktarımı da dille sağlanır. Esasen dil kültürün kültür de dilin besleyicisidir. Birey kendi dilini kültürüyle beraber öğrenir. Bu durum yeni bir dil öğreniminde de aynı şekilde gelişir. Yabancı dil öğrenen kişi hedef dili öğrenirken o dilin kültürünü de benimser. Bu etkileşim sağlanırken dil öğretiminde kültür aktarımına ait unsurlar, genellikle metinler aracılığıyla verilir. Dolayısıyla bu süreçteki kültür aktarımını sağlayacak metinlerin seçimi ve o metinlerin kültürle olan bağı büyük önem taşır. Bu çalışma, somut olmayan kültürel miraslarımızdan zengin kültür unsurlarını içeren geleneksel perde oyunlarından Karagöz'ün bir materyal olarak yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılabileceğini ortaya koymayı amaçlamıştır. Bu kapsamda 'Bilgilerle Günümüzden Karagöz Oyunları' (3cilt) adlı kitapta yer alan güncel metinlerden seçilen altı oyun, doküman analizi yöntemiyle incelenmiştir. Bu oyunlarda tespit edilen kültür unsurları, sekiz kategoride toplanarak bir değerlendirme yapılmıştır. Karagöz oyunlarına ait metinlerin dil öğrenimine ilgiyi artıracak gibi kültürün öğrenilmesine de katkı sağlayacağı tespit edilmiştir. Ayrıca çalışmada belirlenen kültür unsurlarının yanı sıra Karagöz oyunlarının kendine has özellikleriyle de yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde iyi birer kültür aktarımı materyali olabileceği ortaya konulmuştur.

Cultural Elements in Teaching Turkish as a Foreign Language: Example of Contemporary Karagoz Plays

Article Info

ABSTRACT

Article History
Received: 07.06.2023
Accepted: 24.07.2023
Published: 29.10.2023

Keywords:

Teaching Turkish
as a foreign
language, Cultural
transfer,
Cultural elements,
Karagoz plays.

The language that provides communication between people is also a culture bearer. While everything that a nation has creates its culture, its transmission is also provided by language. In fact, language is the nurturer of culture and culture is the nurturer of language. The individual learns his own language with his culture. This is the same in learning a new language. When learning a foreign language, the person not only learns the language but also learns the culture of it. While this interaction is provided, the elements of cultural transfer in language teaching are usually given through text. Therefore, the selection of texts that will provide cultural transfer in this process and the connection of those texts with culture is of great importance. The study aimed to demonstrate that Karagoz, a traditional shadow play involving rich cultural elements from our intangible cultural heritage, can be used to teaching Turkish as a foreign language as a material. In this context, six shadow plays have been selected from the up-to-date text of the book 'Bilgilerle Günümüzden Karagoz Oyunları' (3rd volume) through document analysis. The cultural elements identified in these shadow plays were collected in eight categories and placed in the tables created, and a brief evaluation of them was made. It has been determined that the texts of the Karagoz plays will increase the interest in language teaching and contribute to the learning of culture, and it has been revealed that besides the cultural elements indicated in the tables, Karagoz plays can be good cultural transfer materials in teaching Turkish to foreigners with their unique features.

Atıf/Citation: Akpınar, Ş., Harmankaya, H. & Haşimoğlu, H. (2023). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kültür Unsurları: Günümüz Karagöz Oyunları Örneği. *Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi (AKEF) Dergisi*, 5(3), 733-753.

"This article is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/). (CC BY-NC 4.0)"

GİRİŞ

Dil, insanoğlunun birbiriyle olan iletişiminin en kestirme yoludur. O, “insanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabii bir vasıta, kendisine mahsus kanunları olan ve ancak bu kanunlar çerçevesinde gelişen canlı bir varlık, temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli antlaşmalar sistemi, seslerde örülmüş içtimaî bir müessesedir” (Ergin, 2009, s. 3).

Dil aynı zamanda bir kültür taşıyıcısıdır. Kaplan (1989) sosyologların, milletleri millet yapan maddi, manevi ortak değer ve müesseselerin tümüne ‘kültür’ adını verdiklerini belirtir. Varlığını dil sayesinde koruyup devam ettiren (Barcın, 2018, s. 3) kültür, dilin ayrılmaz bir parçasıdır. Başka bir deyişle dil “kültürün dünya görüşünü ifade ettiği bir araç” (Z.Z. Güven, 2019, s. 18) olarak da görülebilir.

Günümüz gelişen dünyasında milletler, sahip oldukları kendi dilleri ve kültürleriyle yetinemez olmuştur. Durmadan değişim hâlinde olan bu yenedünya ile bireylerin de güncellenen yeni bilgiye, yeni teknolojiye ulaşma çabası yabancı dil öğrenimini zorunlu hâle getirmiştir. “Yabancı bir dil her zaman beraberinde yabancı bir kültürü de getirir” (İşcan ve Yassıtaş, 2018, s. 50). Hiçbir dil, aktarıcısı, taşıyıcısı olduğu kültürden bağımsız olmadığından bireyler hedef dili öğrenimi sırasında o dilin sadece dil bilgisi yapısını öğrenmekle kalmayıp kültürünü de öğrenmek durumunda kalmıştır. Yani dil öğrenmek hedef dilin ait olduğu kültürü de öğrenmek demektir. “Yeni bir dil öğrenmek bir bakıma yeni bir kültürü, yeni bir düşünceyi ve yeni bir yaşam tarzını öğrenmeye başlamak demektir” (Alpar, 2013, s. 97). Bireyin dili kavrayabilmesi dilin sahip olduğu toplumun kültürünü anlayabilmesi ile doğru orantılıdır. Hedef dil öğrenilirken o dilin sahip olduğu kültür yapısını da tanımak dil öğrenme sürecinin bir tamamlayıcısıdır. “Farklı bir dili öğrenirken dilin anlamsal açıdan tam anlamıyla karşılık bulabilmesi için bu kültürel yapıyı da öğrenmek dil öğrenimini nitelikli kılacaktır.” (Zeyrek, 2020, s. 177). Yabancı dil öğrenimi hedef dili konuşan insanlarla iletişim imkânı sunarken bireye yeni bir kültürün kapılarını da aralar. Yeni bir dil öğrenen birey, hedef dili konuşan milletin hayat tarzını, zevklerini, lezzetlerini, geleneklerini, sanatını, tarihini sahip olduğu değerleri vb. yani kültürünü de öğrenmiş olur. Ayrıca hedef dilin sahip olduğu kültürün içine dâhil olabilen birey, dili sosyal etkileşim içerisinde kullanabildiğinden onu öğrenme isteği ve ilgisi de artmış olacaktır (Akkaş Baysal ve Ocak, 2020, s. 93).

Anadili dışında dil öğrenenler o yeni dilin dil bilgisi yapısı ve kelime hazinesi ile sınırlı kalmamalıdır. Bilinmelidir ki “kelimeler boş semboller değildir. İletişimde yer alan her kelimenin ardında bir kabuller dünyası yer almaktadır. Bu kabuller, kelimenin ait olduğu toplumun kültürünün bir parçasıdır” (Barın, 2004, s. 25).

Bununla birlikte dil öğretiminde kullanılacak materyallerin niteliği, hedef dilin kültürel unsurlarının aktarılması bakımından büyük önem taşımaktadır. “Yazılı ve görsel materyallerin en önemli niteliği birer kültür taşıyıcısı olmalarıdır” (Göçer, 2013, s. 172). Yabancı dil öğretiminde seçilecek materyal ne ölçüde kültürel yapıyla ilintili nitelikte olursa dil öğrenciye o ölçüde doğru geçecektir. Bu manada “Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesinde Türk dilinin özelliklerini, yapısını gözeten ve bunlara uygun, Türk kültürünün de sağlıklı aktarımını sağlayacak materyaller hazırlanmalıdır” (Topçuoğlu, 2013, s. 384). Öğretimin en temel malzemesi kitaplar esasında kitapların içindeki metinlerdir. Öğretim etkinliklerinin düzenlenmesinde özellikle ders kitaplarında ya da öğrenciler için hazırlanacak etkinliklerde “öğrencilerin daha çok ilgisini çekecek ve hedef dilin kültürel unsurlarının yoğun olarak bulunduğu edebi metinlerin seçiminin yapılması” (Zeyrek, 2020, s. 167) gerekmektedir. Zira edebi metinler, kültür açısından nakledici vafsa sahip oldukları gibi tarihi veri olma yönüyle de dikkat çekerler (A. M. Güven, 2019, s. 663).

Bir toplum kendi kültürüne uyum sağlayan iyi bireyi yetiştirmek için nasıl kaynağı kendi öz kültüründe aramalıysa (Kaplan ve Peker, 2022, s. 429), yabancılara dil öğretimi sırasında da kendi kültür unsurlarına bakmalıdır. Kültür aktarımına hizmet eden, öğrenilen dilin milletine ait edebi

metinler, tarihi, efsanevi hikâyeler, masallar, mizah unsurları, folklor, dans, oyunlar aynı zamanda dil öğretimine de katkı sağlayacaktır. Yeni bir dil olarak Türkçenin öğretilmesinde kullanılabilen metinlerden biri de kültürümüzün önemli bir parçası olan “gölge oyunları” arasında yer alan geleneksel temaşa sanatlarından “Karagöz Oyunları” olabilir. Dil öğretimini destekleyebilecek kültür unsuru açısından nitelikli ders materyali olarak seçilen Karagöz oyunları dili öğrenenler, Türk kültürüne ait pek çok unsura bu oyunlarda rastlayabileceği gibi oyunun kendine has özellikleriyle de tanışmış olacaktır. 2022 tarihi itibarıyla UNESCO’nun öncülüğünde hazırlanan İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsilî Listesinde 23 unsur bulunmaktadır ve bu listenin dördüncü sırasına 2009 yılında “Karagöz” (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization [UNESCO]) eklenmiştir. Karagöz, “Türkçenin zenginliklerinin yansıtılması, zengin bir söz varlığının kazandırılması gibi önemli işlevleri bünyesinde barındırmaktadır” (Bulut, 2014, s. 94). Ayrıca Karagöz “yüzyıllar boyunca Türk zekâsını en iyi ifade eden araçlardan biri olmuştur” (Türkyılmaz, 2013, s. 53). Karagöz oyunları mecazlı anlatımlarıyla Türk kültürüne ait mizahı ve soyut düşünce yapısını aktarmada önemli bir ders materyali olabilecek niteliktedir. “Karagöz, farklı etnik grupların muhayyilesini ustaca yansıtması, müziği, kostümleri, tekerlemeleri, kalıplaşmış sözcükler bakımından zenginliği, karakterleri toplumun kılcal damarlarına kadar nüfuz etmiş, kitleleri güldüren, aynı zamanda düşündüren yönleriyle otantik ders materyali olarak; yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültürel etkileşim ve kültür aktarımı bağlamında tercih edilebilecek müstesna seyirlik sahne sanatları arasında olabilir.” (Yiğit, 2020, s. 203). Karagöz, metin olarak dil öğretimine katkı sağlayacağı gibi, görsel ve işitsel bir oyun oluşuyla da öğrenmeyi kolaylaştıracak ve zevkli kılacak bir etkinliktir. Böylece öğretmen sınıf içerisinde kolaylıkla oynatabileceği görsel işitsel araçlardan biri olan ve kültür öğelerimiz arasında yer alan Hacivat-Karagöz gölge oyunu ile kavratmak istediği konuyu daha ilgi çekici hâle getirebilecektir (Yılmaz ve Taşkın, 2014, s. 274).

Bu çalışmada güncel Karagöz oyunlarında yer alan kültür unsurları tespit edilirken Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesinde “Sosyokültürel Bilgi” (Common European Framework of Reference for Languages [CEF], 2001, s. 103) başlığında bulunan maddelerden ve araştırmacılar tarafından ortaya konulan bazı ölçütlerden¹ faydalanılmıştır.

Araştırmanın Amacı

Çalışma, güncel kaleme alınmış Karagöz oyunları ile Türk kültürüne ait zenginliklerin öğretilmesi ve dildeki soyut unsurların somutlaştırılmasından hareketle metinlerde bulunan kültürel unsurları tespit etmeyi ve bu oyunların Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde materyal olarak kullanılabilmesini ortaya koymayı amaçlamıştır.

Araştırmanın Önemi

UNESCO İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsilî Listesinde yer alan Karagöz, hem ana dili Türkçe olan öğrencilerin Türkçe eğitiminde hem de yabancı dil olarak Türkçeyi öğrenen yabancı uyruklu öğrencilerin Türkçe eğitiminde yararlanması gereken edebiyatımızın en önemli metinlerindedir. Karagöz, “İçinde hem komedi/mizah hem de trajediyi barındıran, bunların müzik, dans ve şiir gibi diğer edebi/sanatsal eserlerle desteklendiği bir gösteri sanatıdır” (Anameriç, 2014). Türk milletinin kültürel mirasının yapı taşlarından olan Karagöz oyunları, yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde materyal olarak kullanılabilen niteliktedir. Çalışma bu metinlerde geçen kültür unsurlarını gözler önüne sermek bakımından önem taşımaktadır.

YÖNTEM

Nitel bir araştırma olan bu çalışmada günümüz Karagöz oyunlarında yer alan kültür unsurlarının

¹ Bu ölçütler hakkında ayrıntılı bilgi için bk. İşcan ve Yassıtaş, 2018, ss. 52-55.

değerlendirilmesi amaçlanmıştır.² Araştırma verileri, nitel araştırma yaklaşımlarından doküman analizi kullanılarak elde edilmiştir. Doküman analizi, araştırılması amaçlanan olgu ya da olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin incelenmesini kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Makalede doküman analizi olarak Bursa Büyükşehir Belediyesi tarafından 2012 yılında açılan “Karagöz-Hacivat Gölge Oyunu Metni Yazım Yarışması”na katılan eserlerin Ünver Oral tarafından derlenerek bir araya getirildiği “Bilgilerle Günümüzden Karagöz Oyunları 1-2-3” adlı kitaplarda yer alan oyunlar incelenmiştir. İncelenecek metinlerin seçiminde güncel yazılmış olan oyunların tercih edilmesi, “Türk edebiyatıyla ilgili metinler ve sözler seçilirken öğrencilerin daha kolay anlayabileceği Cumhuriyet dönemi metinlerinden seçilmesi daha uygun olacaktır” (Çiftci vd., 2013, s. 369) düşüncesi gereğidir.

Söz konusu çalışmada yer alan metinler incelenerek içeriği kültürel unsurlarca zengin olduğu düşünülen altı oyun, uzman görüşlerinden de yararlanılarak seçilmiştir. Makale, “Bilgilerle Günümüzden Karagöz Oyunları” adlı kitabın ilkinde yer alan Cem Günen’in “Dördüncü Cemre”, Emel Dinseven’in “Tılsımlı Taş”; ikincisinde yer alan Ünver Oral’ın “Karagöz’ün Manavlığı”, Cem Fırtına’nın “Zaman Makinesi” ile üçüncü kitaptaki Habib İvgen’in “Karagöz Robot”, Selahattin Adıgüzeller’in “Karagöz Sosyal Medyada” adlı oyunlarından oluşmaktadır. Bu altı oyunun içerisindeki kültürel unsurlar tespit edilmiştir. Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesinde (CEF, 2001, s. 103) “Sosyokültürel Bilgi” başlığı altında kültürel öğeler; “günlük yaşam, yaşam şartları, kişiler arası ilişkiler, değerler, inanışlar ve tutumlar, beden dili, sosyal (toplumsal) âdetler (gelenekler), törensel davranışlar” olmak üzere sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırma esas alınarak Okur ve Keskin (2013) tarafından yedi ana başlıktan oluşan bir tablo hazırlanmıştır. Mutlu ve Set (2020) de tabloyu inceleyip 8. kategori olarak atasözü ve deyimler başlığını tabloya eklemiştir. Tüm bu çalışmalar tarafımızca incelenmiştir. Elde edilen veriler ve seçilen altı oyunda tespit edilen bulgular doğrultusunda tablolar üzerinde bazı düzenlemelere gidilmiş; tablo yeniden oluşturulmuştur. Yapılan düzenlemeler şu şekildedir: Okur ve Keskin’in tablosunda yer alan 1i bölümündeki “müzik” alt başlığı çıkarılarak müzik unsuru içeren ifadeler, 4b-Müzik alt başlığında ele alınmıştır. 2b bölümüne kültürel unsurların detaylı incelenmesi adına “selam-veda”, “teşekkür-özür” ifadeleri; 5g bölümüne “dua-beddua” ifadeleri eklenmiştir. Ayrıca 5i bölümündeki “diğerleri” ifadesi çıkarılıp yerine “yöresel söyleyişler, ağız özellikleri” ilave edilmiştir. Bununla birlikte deyim ya da atasözü olmayan ama mecaz özelliği taşıyan ifadeler için 5b-Sözlü anlatımlar ve sözlü gelenekler başlığına “mecazi ifadeler” de eklenmiştir. 8a ve 8b bölümleri “deyimler”, “atasözleri” olarak ayrı kategorilere ayrılmış; tespit edilen bütün kültürel unsurlar, kitapların sayfa sayısına göre değil tablo numaralandırmasına göre sıralanmıştır. Kültür unsuru ifadeler, cümle içinde kalın yazı ile (bk. Tablo 1. 1a **Sinameki** iyi geldi) belirtilmiştir. “/” işareti cümlede iki farklı kültürel öge birlikte bulunuyorsa (bk. Tablo 1. 1e/8a **Ha şöyle...** Yola gel **bey baba!**); “-” işareti de cümlede bulunan unsur iki farklı kültürel ögeyi karşılıyorsa (bk. Tablo 1. 2b-2c **Kusura bakma** evladım) kullanılmıştır. Tekerleme yapıları ise 4a’da yer alan “Edebiyat” alt başlığında ele alınmıştır.

BULGULAR

Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesinde yer alan kültür öğeleri ve araştırmacılar tarafından ana ve alt başlıklar altında sınıflandırılmış kültür unsurları incelenerek oluşturulan **Tablo 1**, aşağıda verilmiştir:

Tablo 1. Kültür Unsurları Tablosu

² Karagöz oyunları ile dil öğretimi ve kültür aktarımı üzerine benzer çalışmalar için bk. Yılmaz ve Taşkın, 2014; Bulut, 2014; Yiğit, 2020. Yılmaz ve Taşkın çalışmasında Ünver Oral’a ait on iki kitapta, dergilerde, ders kitaplarında ve internette bulunan metinlerin taranmasıyla; dil öğretimine ve kültür aktarımına uygun olan unsurları tespit etmiştir. Bulut ise Karagöz oyununun içerdiği değerleri, Türkçe eğitimindeki eğitsel yönü literatür taramasıyla ele almış ve bu oyunun işlevsel kullanımının Türkçe eğitimine yönelik katkılarını ortaya koymuştur. Yiğit de rastgele seçilmiş Karagöz oyunlarında doküman incelemesine giderek betimsel analizde bulunmuştur.

ALT ÖGE	1. GÜNLÜK YAŞAM	2. KİŞİLER ARASI İLİŞKİLER	3. DEĞERLER ve EĞİTİM	4. EDEBİYAT SANAT ve MÜZİK	5. GELENEKLER ve FOLKLOR	6. SOSYAL YAŞAM	7. COĞRAFYA ve MEKÂN	8. ATASÖZÜ ve DEYİMLER
a	Yiyecek - içecek	Kişiler	Değerler	Edebiyat	Özel günler ve gelenekler	Moda	Yer (iller ve/ veya diğer yerleşim yerleri)	Deyimler
b	Yemek zamanları, sofrada adabı	Selam-Veda Teşekkür-Özür ifade ve davranışları	Eğitim	Müzik	Sözlü anlatımlar ve sözlü gelenekler, mecazi ifadeler	Yasaklar		Atasözleri
c	Resmi tatiller-çalışma zamanları	Aile yapıları ve ilişkileri, kuşaklar arası ilişkiler	Dil ve tarih bilinci/sevgisi	Sanat	Dini kurallara dayalı davranışlar	Alkış ve güzel hareketler		
d	Boş zaman etkinlikleri, hobileri	Politik ve dinsel gruplar arası ilişkiler	Diğerleri	Gösteri sanatları	Doğum, evlilik gelenekleri	Diğerleri		
e	Karşılıklı konuşmada yaşa, cinsiyete, yakınlık derecesine, sosyal statüye, resmîyete göre kullanılan cümleler ve kalıplar	Konuk etme-ikram ve hediyeler		El sanatları geleneği	Festivaller, törenler, kutlamalar			
f	Yeme ve içme alışkanlıkları	Diğerleri		Diğerleri	Danslar			
g	Oyunlar				Toplumsal uygulamalar, ritüeller, batıl inançlar, dua-beddua			
h	Spor				Halk bilgisi, evren ve doğa ile ilgili uygulamalar			
i					Yöresel söyleyişler, ağız özellikleri			

Çalışmada altı oyunda yer alan kültür unsurları tespit edilerek sırasıyla tablolara yerleştirilmiştir:

Tablo 2. Cem Günen'in "Dördüncü Cemre" Oyunu

ALT ÖGE	KÜLTÜREL UNSURLARIN AKTARILIŞ ŞEKLİ	KİTAPTAKİ SAYFA NUMARASI (C. 1)
1a	Sinameki iyi geldi	106
1a	Tarhana, salça, yumurta, un...	111
1a	Kurutulmuş zerdali, erik!	111
1a	Bir çuval un , bir çömlek yağ , birkaç okka şeker olsa diyorlardı!	137
1a	Helva!	137
1a	Bu sabah sütümü bile içmedim.	116
1a	Börekten yaptı.	139
1a	Hani limonata verecektin bize?	423
1b	" Bir kuş sütü eksik! " derler...	116
1b	Afiyet olsun	125
1e/8a	Ha şöyle... Yola gel bey baba!	112
1e	Efendi!	111
1e	Hadi oradan tuzsuz lakerda!	113
1e	Hayret yahu!	113
1e	Hayrola!	124
1e	Tren görmüş öküz gibi bakma!	115
1e	Git işine be!	114
1e	Ulan moruk!	113
1e	Buyur beyzadem!	139
1e	Efendi!	139
1e	Beybaba, beybaba!	131
1e	Bak sen şu bacaksız!	131
1e	Canım efendim!	126
1e	Sahi ya!	127
1e	Üzerinize afiyet...	117
1e	Çok yaşa!	117
2a	Bana adıyla sanıyla Tuzsuz Deli Bekir derler.	112
2a	Mıhsıtcı Veli Efendi ölmüş!	116
2a	Beberuhi	115
2a	Bir de Ecinni Nene diye bir kocakarı varmış.	132
2a	Külhancı Sergiz.	120
2a	Tuzsuz Deli Bekir, Altıkulaç Beberuhi, Külhancı Sergiz	123
2a	Beberuhi	120
2a	Yahudi Bakkal	138
2a/ 5i	Hay bre Karacoz Efendi!	138
2a	Mıhçı	132
2b	Merhaba	115
2b-2c	Kusura bakma evladım	112
2c	Rahmetli Peder!	113
2c	Bacanak, baldız...	122
2c	Kaynana, damat...	123
2c	Annem, babam ne zaman gelecek?	129
2c	Herif, herif!	129
2c	Amca!	131
2c	Anan baban Tahtalıköye gitmiş demedin mi?	131
2c	Yürü oğlum biz gidelim.	133
2c	Yeğenim sayılır...	134
2c	Burada bir nene varmış.	134
2c	Teyze, anneanne...	137
2c	Rahmetli babanla kardeş mi olduk?	114
2c	Anneanne..., kaynana	125

2c	O zaman peder hapisteydi	114
4a	Aladdin'in cini çıksa karşıma: “dile benden ne dilerse!” dese...	118
4a	Mevlam görelim neyler, neylerse güzel eyler	129
5a	Hilal-i Ahmer büyük bir sünnet düğünü tertiplemişti.	114
5b	Çin çin çikolata, hani bize limonata Limonata bitti, gelin kız gitti.	423
5b	Ağaca çıkmışlar. Ağaç nerde... Ağacı balta kesmiş. Balta nerde...Suya düşmüş	424
5b	Bizi görmeden geçme...	111
5b	Allah görsün...	111
5b	Kırk katır mı istersin kırk satır mı?	124
5b	Ağlanacak halime güleyim mi, yoksa başıma gelenlere üzüleyim mi bilemedim.	115
5b	Öteki dünyaya göçtü muhterem.	133
5b	Çifte kumrulara dönmüşsünüz.	139
5b	Hemen lafını geri al.	112
5b	Vay başıma gelenler!	121
5b	'Acaba ne söylesem diye düşünmekten!' iki lafı bir araya getiremiyorum.	130
5d	Sen o çocuklara kirvelik yapmıştın hani!	114
5g	Lades mi tutuştunuz?	108
5g	Karabasan derler ya aynen öyle!	109
5g-5d	Allah bir yastıkta kocaltsın.	110
5g	Korkulu rüya hayırlara tebdil olur, derler.	111
5g	Hayırdır inşallah!	111
5g	Sen bu garip kuluna bir yol göster, bir işaret ver Allah'ım	115
5g	Cinlerin gizlediği görünmeyen türbe de bu tümsek olmalı. Şurada çömelip dua edeyim	118
5g	Selamlaşmak âdettendir.	122
5g	Allah kabul etsin.	123
5g	Allah razı olsun ...	124
5g	Allah sabırlar versin	127
5g	Maşallah	133
5g	Sadaka bohçasını götürürken düşürmüşler.	133
5g	Yolunuz açık olsun.	134
5g	... falla ne işin olur? Falcılara inanılmaz.	135
5g	Elin kolun kırılsın.	140
5g	Her gece korkulu rüyalar görüyorum. Bu gece de erkenden uyudum. Yatmadan önce dua etseydin	122
5g	Elemtere fiş, destur... İyi saatte olsunlar, amanin...	120
5g	Tellağın kadın olanı	121
5g	Yetişin ey ümmeti Muhammed!	121
5g	Gözüne dizine dursun karı!	131
5g	Cemreler düşeli çok oldu.	132
7	Toptancılar Çarşısı uzak mı?	137
7	Terelli Baba Türbesi	118
7	Çırpıcı Çayırına çadır kurulmuştu.	114
7	Terelelli Cinci Baba Türbesine gideceksin.	118
7	Çukur Hamam'ın orda	118
8a	Mutfak; tamtakır, kuru bakır, ona göre!	130
8a	Her lafı tersten anlıyor	122
8a-5g	Nazar değmesin!	131
8a	Gül gibi geçiniyoruz.	107
8a	Dalga geçme!	107
8a	Ağlamaktan gözlerim kan çanağına dönmüş.	109
8a	Eceline mi susadın sen be?	113
8a	Beğenmezsem külahları değiştiriz!	117
8a	Hay Allah, ödümü patlattın be!	120
8a	Burnunun ucunu bile görmüyorsun!	126

8a	Cin gibi bakıyor.	132
8a	Bal gibi yaparım!	128
8a	Çıkmaz ayın son çarşambasında!	138
8a	Elde yok, avuçta yok.	108
8a	Posta mı koyuyorsun...	113
8a	Ben racon keseyim de...	113
8a	Seni bir yerlerden gözüm ısırtıyor!	114
8a	Dilini mi yuttun sen?	131
8a	Yüzüm yoktu.	138
8b	Kel başa şimşir tarak!	106
8b	Ne demişler; kötü haber tez gelir!	111

Oyun, Karagöz'ün Hacivat ile buluşması ve ikisinin sohbetiyle başlar. Ardından Karagöz Tuzsuz, Beberuhi, Bekçi, Külhancı Sergiz karakterleri ile karşılaşır. Aralarında günlük hayatın içindeki olayların, gelenek, örf ve âdetlerin bulunduğu konuşmalar geçer. Aile ilişkileri, nazar, fal ve türbe inanışları da oyunda yer alan konulardandır.

Dördüncü Cemre'de en fazla tespit edilen kültürel öge 5g "Toplumsal uygulamalar, ritüeller, batıl inançlar, dua-beddua" başlığında bulunmaktadır. 'Yatmadan önce dua etmek', 'Allah kabul etsin', 'lades tutuşmak', 'gözüne dizine dursun' vb. örnekler bu başlıkta toplanmıştır.

"Gelenekler ve Folklor" başlığından 5a alt başlığına dair sadece bir adet unsur –'sünnet düğünü'- bulunmuştur. "Değerler ve Eğitim" ile "Sosyal Yaşam" başlıklarına dair örneğe rastlanmamıştır.

Ayrıca oyunda, "Kabadayı ve Sarhoş Tipler"³ sayılan Tuzsuz, Külhancı Sergiz ve "İstanbul Ağzı Konuşanlar"dan olan Bebe Ruhi karakterinin bulunması dikkat çekmektedir.

Tablo 3. *Emel Dinseven'in "Tılsımlı Taş" Oyunu*

ALT ÖGE	KÜLTÜREL UNSURLARIN AKTARILIŞ ŞEKLİ	KİTAPTA Kİ SAYFA NUMARASI (C.1)
1a	Horoz şekeri , sessiz öt biraz!	404
1a	Keçi derisi, kahve değirmeni, sabun, çörekotu , çeşitli aktariye , mercimek...	406
1a	Baklava	408
1a	Sütlaç, keşkül, derviş tatlısı, kestane şekeri...	409
1a	Karım bana ballı börekler , külbastılar , zerdeçallar yedirdi bu gece.	411
1a	İşkembe çorbası	413
1a	Limonata içsek.	422
1a	Al bak Taşköprü sarımsağı .	434
1a	Biraz da ayran için. Katıksız süzme yoğurttan yayıkta yapıldı.	435
1a	Sen görürsün kebapları etleri ve dünyanın kaç bucak olduğunu.	436
1a	Ne kefiri Karagöz'üm	404
1e	Ah benim gözümün nuru vefakâr arkadaşım .	404
1e	Huu, Karagöz huu.	409
1e	Ay aman neredeyim ben!	411
1e	Eyvahlar olsun.	439
1e	Ama nasıl olur efendiler .	439
1e/2b	Vay Karagöz'üm iyi sabahlar olsun	441
2a	İbni Sina	408
2a	Mestan Ağa	430
2a	Çok yaşa sen Karagöz'üm .	441

³ Makalede söz konusu edilen Karagöz oyunundaki karakterin dâhil edileceği tipler için "Karagöz Oyununda Tipler" adlı yazıdan faydalanılmıştır. Ayrıntılı bilgi bk.: <https://hayalicanas.com/hayal-oyununun-kisileri/>

2a	Evliya Çelebi	442
2b	Hoşça kalın.	440
2b/2a	Günaydın Tebrizi efendi	415
2b-5i	Hoş gelmişsen sefalar getirmişsen	415
2b-5i	Merhabalar, hoş gelmişsiniz. Hoş bulmuşuz	432
2c	Söyle yengeme...	411
2e	Tanrı misafiri...	431
4a	Şam ipeklileri	416
4a	Ferhad sevgilisini suya kavuşturmak için demirden dağları deldi.	406
4b	Rakkaseler, sazandeler ve çalgıcı takımı gelecekmış.	406
4b	Yüksek tepelere ev kurmasınlar/ aşrı aşrı memlekete kız vermesinler...	431
4d	Hoppala yavrum yaz geldi, panayıra karagöz geldi, şinanay nay.	406
4d	Yıktın perdeyi eyledin eyledin viran ! Varayım sahibine haber vereyim heman!	442
4d	Her ne kadar sürç-i lisan ettiyse affola!	442
4d	Yar bana bir eğlence! Aman bir eğlence!	404
4d	Biz numarayı Şeyh Küşteri meydanında yaparız delikanlı.	423
4d	Hayali denen Karagöz ustaları, perdede sizlerin kahraman olduğu gölge oyunları oynatıyorlar bildim bileli.	429
5b	Kes tıraşı Hacivat.	404
5b	Ey başımın püsküllü belası...	413
5b	Biz kaçın kurasıyız Tebrizli hey, palavralara karnımız toktur.	415
5b	Bak sen kirli çıkıya.	417
5b/1e	Saksıyı çalıştır Karagöz'üm.	426
5b	Bunlar göründüklerinden bin beter akıl fukarası.	418
5b	Babana bile güvenmeyeceksin derler.	431
5b	Edelim iki çift laf	404
5d	Efendiler nikahımı kıysın.	416
5g	Ne kadar pire varsa cepkenine, cebine, her yerine dolsun.	404
5g	Fal mı açsam acaba ?	411
5g	Allah bereket versin, bereketini gör.	419
5g	Vay çok geçmiş olsun	432
5g	Dedim ki Allah sofranızdan bereketini bolluğunu eksik etmesin.	434
5g	Haşa efendim haşa.	439
7	Bizans illeri, Sinop, Azerbaycan, İran, Irak, Suriye'den akın akın tüccarlar gelecek.	405
7	Galata'dan ve Sulukule'den	406
7- 6a	Sof kumaşları, tilki kafası, deniz köpeği kürkü, siyah kuzu, beyaz kedi, sansar, tilki sırtı, samur kürkü, Şam ipeklisi, atlas elbiseler, Tebriz gülleri.	407
7	Bursa	408
7	Keşiş Dağı	408
7	Kütahya porseleni	410
7	Bugün çarşıya Tebrizi tüccar gelmiş.	411
7	Yalova vapurunda	411
7	Benim karım da top top Çin ipeklilerini, Suriye kadifelerini, dut küpeleri, yıldız iğneleri ve su gerdanlıkları...	414
7	...yuttururum Hazar incisi diye.	415
7	Bunlar Arabistan incisi efendiler,. Siyah inci, Arap karası, en pahalısıdır incilerin. Neden kara olmuyormuş Hazer'in inceleri?	417
7	Sanki Yedi Uyurlar mağarasından düşmüşler buraya.	423
7	O tılsımlı taş bizi Bursa'dan diyelim ki Erzurum'a atmış olsun.	426
7	Kostantiniyye derler bir şehir varmış.	436
7	İstanbul	436
7-8b	Niyet efendim niyet, kötü niyet Bağdat'tan döner derler bir söz vardır.	439
7	Ne Tebriz'i ne Revan'ı isterim ben güzel Bursa'mı	440
8a	Yani diyorum ki bir çapanoğlu var.	414
8a	Karagöz kendine gel	418
8a	Kendini bil...	418

8a	Kalbimi çıtır çıtır kırdınız.	416
8a	Hem kel hem fodul cinsinden.	422
8a	Kafayı üşüteceğim.	433
8a	Keçileri kaçıracağım.	424
8a	Yoksa bir çuval inciri yine berbat edeceksin.	438
8a	Tepemin tasını attırmayın.	423
8a	Tabakhaneye şey mi yetiştiriyorsunuz.	422
8a	Bir taşla üç kuş.	438
8a	En iyisi buradan toz olalım , çabuk koş.	422
8a	Numara yapmıyorsunuz değil mi?	423
8a	Tabanları yağla Karagöz.	424
8a	Bir taşla iki kuş vuralım.	431
8a	Bu adamı hiç gözüm tutmadı Karagöz amca.	432
8a	Hayır, gözüm ısıyor onu.	433
8a	Bu adam başımıza bir çorap örece k ondan korkarım.	433
8a	Bizi de soyup soğana çevirecek.	438
8b	Sonra yolcu yolunda gerekti.	438
8b	Hem doğru söyleyeni dokuz köyden kovarlar.	425
8b	Su küçüğün, söz büyüğüdür.	441
8b	Kör ölünce badem gözlü olurmuş.	432
8b	Yiğitliğin bir kısmı da kaçmaktır.	409
8b	Yiğitliğin onda dokuzu kaçmaktır	437
8b	Güzele bakmak sevapsa...	412
8b	Ayağını yorganına göre uzatmasını bilir.	413

Oyun, Hacivat'ın açılacak panayır için son derece heyecanlı olması, gelecek tüccarlar ve ürünlerle birlikte hayal güçlerini zenginleştireceğini Karagöz'e anlatmasıyla başlar. Ayrıca Hacivat, Karagöz'e hanımına hediye alması için öneriler sunar. *Tılsımlı Taş*'ın ilerleyen bölümlerinde ana karakterlerin tüccar ile olan konuşmaları arasında çeşitli kumaşlar, değerli taşlar ve malzemeler konu edilir. Bu arada Karagöz ile Hacivat bir zaman yolculuğuna çıkarlar. Uzun bir hikâyenin ardından tüm yaşananların bir rüya olduğu anlaşılır.

Tılsımlı Taş'ta söz konusu edilen kültürel unsurlardan en fazla 8a "Deyimler" başlığından 'numara yapmak', 'kalp kırmak', 'toz olmak' gibi deyim örneklerine rastlanmıştır.

"Kişiler Arası İlişkiler" başlığından 2e "Konuk etme-ikram ve hediyeler" alt başlığına dair sadece bir örnek -'tanrı misafiri'- tespit edilirken "Değerler ve Eğitim" ile "Sosyal Yaşam"dan örneğe rastlanmamıştır.

Ayrıca *Tılsımlı Taş*'ta "Asıl Kişiler"ın dışında, "Anadolulu Kişiler" den Kayserili; "Anadolu Dışından Gelenler"den Arap, Rumelili, Tebrizî ve Mesten Ağa karakterleriyle "Zenneler" başlığı altındaki Zenne'nin diyaloglarına da rastlanır.

Tablo 4. Ünver Oral'ın "Karagöz'ün Manavlığı" Oyunu

ALT ÖGE	KÜLTÜREL UNSURLARIN AKTARILIŞ ŞEKLİ	KİTAPTAKİ SAYFA NUMARASI (C. 2)
1a	Pastırma gibi yamyassı oluruz	46
1a	Turşu fiçisi	50
1a	Efendim bilmecenin cevabı nar.	51
1a	Pirzola	55
1a	Köftelik kıyma	55
1a	Bana müjver mi getirdin?	56
1a	Peynir	64

1a	Yoğurt	64
1a	Yağ	64
1a	Tuz	64
1a	Hamsi	67
1a	İstavrit	67
1a	Sana meyve suyu sıktım, meyve salatası yaptım, sana meyve kabuğu çayı yaptım, sana meyve tatlısı yaptım, sana sebze çorbası yaptım; sebze kavurması yaptım, bahçede közleme patlıcan-biber yaptım.	74
1e	Haydi, gel	74
1e	... aman efendim , sizleri de bol bol güldürse!	45
1e	Hay köftehor , hala gitmemiş...	45
1e	Defol git! İşim gücüm var.	47
1e	Birader , gelir gelmez bana neden vuruyorsun?	49
1e	Aferin	49
1e	Orası neresi ayol .	52
1e	Hoppala	59
1e	Yine ne vuruyorsun canım ?	49
1e	Pekala canlı mı cansız mı?	51
1e	Hoppala! Nasıl anlatmalı?	58
2a/8a	Aman, Karagöz'ün günahını aldım	55
2b	Buyrun efendim	59
2b	Kolay gelsin, hayırlı işler	59
2b	Merhaba	63
2b-2c	Güle güle hanım...	46
3a	Ver elini öpeyim.	49
3a	Ben büyüklerin ellerinden öperim.	64
4d	Yar bana bir eğlence, aman bana bir eğlence.	47
4e	... eski kilimler gibi yerlerde kaldım.	48
5b	Bir küçükük fıncık, içi dolu turşucuk.	50
5b	Sokaktan aldım bir tane eve geldim bin tane	51
5b	Çeneni tutamadın	51
5b	Yer altında kırmızı minare	52
5b	Elinin körü	52
5b/1e	Ben sana tek kuruş koklatmam köftehor!	58
5b	Hele biraz aklım yerine gelsin de...	59
5b	Akşama ekmek parası bile yok.	72
5b	... kitaplar alalım da benim gibi boş kafalı olmayasın.	60
5b	Eli yüzü temiz olsa yüzü temiz olsa	45
5b	Yine kapıma mı geldin keçi suratlı	45
5b	Çıncınlı hamam kubbesi tamam bir gelin aldım babası imam	51
5b	Bir bahane buluyorsun .	51
5g/8a	İnşallah başarırısın da benim yüzümü yerlere düşürmezsin Karagöz'üm!	57
5g	Meymenetsiz musibet.	48
5g	Hay aklımla yaşa!	58
5g	Kör olası!	59
5g	Sesin kısılsın!..	46
5g	Mevla'm işimizi rast getire.	47
5g	Allah iyiliğini versin.	50
5g	El öpenlerin çok olsun.	53
5g	Aaaa, körolası Karagöz Efendi	55
5g	...sana bir daha kapıyı açarsam ellerim kırılınsın .	55
5g	Sana hayırlı olsun.	59
5g	Allah iyiliğini versin , müşteri misin bela mısın nesin!	61
5i -8a	Uy sen bağa akıl mu veriysun?	68
5i-8a	Sokak ortasında durup ha neden penum yolumu kesiyusun!	68
7	Bursa	48
8a	... vır vır edip bana rahat vermez.	49
8a	Lafı uzatma!	58

8a	Bana bu kadar el kaldırdın.	49
8a	Ne halin varsa gör.	46
8a	Cahil kalmış birimiz	44
8a	... Hem suçlu hem güçlü.	48
8a	Bak aklıma ne geldi.	50
8a	Duy, akyımı kayıştırma.	62
8a	Kulaklarımı bana ver.	50
8a	Sana bulduğum iş aklıma gelsin	52
8a	Pişman oldum.	52
8a	Beni buraya pamuk ipliğiyle bağlamadılar.	54
8a-2b	Hele bir sesleneyim de özür dileyeyim.	56
8a	Hacı Cavcav, lafı uzatma!	58
8a	Hem anneme de haber vereyim de sevinisin.	60
8a	Al bakalım, laftan anlayan biri daha	61
8a	Tüh, siftah edemedik!	63
8a	...beni zarara sokma.	70
8a	...manav arabasına sahip çıkmadığı için...	74

Oyun, Hacivat'ın Karagöz'e iş bulması ve bunu haber vermek için Karagöz'ün yanına gelmesiyle başlar. Ancak Hacivat, bulduğu işi unuttur. Hatırlamak için birbirlerine bilmece sorarlar ve sonunda Karagöz manavlık yapmayı seçer. Karagöz'ün müşterileri arasındaki konuşmalarla oyun devam eder.

Karagöz'ün Manavlığı'nda en fazla 8a "Deyimler" başlığından 'siftah etmek', 'özür dilemek', 'lafı uzatmak' gibi unsurlara rastlanmıştır. "Edebiyat Sanat ve Müzik"den 4e "El sanatları geleneği"ne ait sadece '...eski kilimler' örneği tespit edilmiş; "Sosyal Yaşam" başlığına ait bir kültürel unsur bulunamamıştır.

Oyunda ayrıca "Anadolu Kişileri"nden Karadenizli; "İstanbul Ağzı Konuşanlar"dan Bebe Ruhi bulunmaktadır. Bu tiplerin dışında Türk masallarında yer alan Keloğlan karakterine de oyunda rastlanması dikkat çekmektedir.

Tablo 5. *Cem Fırtına'nın "Zaman Makinesi" Oyunu*

ALT ÖGE	KÜLTÜREL UNSURLARIN AKTARILIŞ ŞEKLİ	KİTAPTAKİ SAYFA NUMARASI (C. 2)
1a	Pilaki	212
1a	Kaymaklı ekmek kadayıfı	231
1a	Antalya limonu, Amasya elması	231
1a	Muhabbet çevirmem, kuzu çevirelim.	213
1e	Aman efendim , siz hiç zahmet etmeyin...	218
1e	Boş verin efendi , önemli bir şey değil.	218
1e	Neyse o zaman...	218
1e	Mühim olan iş nedir canım?	220
1e	Gözümün nuru nasılsın, keyfin halin nasıl?	227
1e	Neyse bakalım	229
1e	Vay köftehor vay...	229
1e	Eyvah ki ne eyvah	233
1e	Sağ ol be Kara gözlü, şirin sözlü kızanım. Operim seni yanacıklarından.	232
1e-2a	İn aşağı Karagöz'üm	213
1e/2b	Tamam Karagöz'üm, özür dilerim!	234
1f	Gel seninle şuradaki kahveye gidip bol köpüklü bir kahve içelim.	229
1h	...pireler üzerinde güreş turnuvası düzenlemiştin.	229
2a	Hacı Cavcav	213
2a	Hacivat Çelebi	218

2a	Güllü	231
2a	Laz Hayrettin	221
2a	Mikail aleyhisselam	221
2a	Samyel Efendi	221
2a	Kasımpaşalı Tuzsuz Deli Bekir	223
2a	Hacı Kandil	226
2a	Hacı Fıfış	226
2a/8a	Yahu Efendi Çelebi, boş ver sen, aldırma, sıkma tatlı canını...	229
2b	Akşamı şerifleriniz hayırlı olsun.	224
2b	Hoşça kalın!	234
2b/1e	Selamun aleyküm ya seydi Karagöz	220
2b	Ve aleyküm selam	221
2b	Hadi ben kaçarım...	225
2b	Tamam çok sağ olasin.	225
2b/1e	Çok teşekkür ederim canım.	225
2b/1e	Akşamı şerifleriniz hayırlı olsun Karagöz'üm.	214
2c-1e	Anacığımın dizinin dibine gidebilir miyim?	228
2c	Hanım koş...	218
2c	Kara sakallı kocacığım	218
2c	Aman bey ...	218
2c	Kaynana	231
4b	Üsküdar'a gider iken aldı da bir yağmur...	211
4b	Hayde gidelum hayde...	220
4b	Hamam tası da gümüşten...	223
4b	Bir taş attım pencereye tık dedi...	226
4d-2b	Bir kusur işlediysek affola!	234
5a	Sünnet düğünü var kaçırmayalım.	218
5b	Bak, daha sütü sübyansın.	213
5b	Velhasıl kelam	216
5b	Sorma işler kesat.	220
5b	Allah aşkına	227
5b	Benim de bu laflara karnım toktur.	232
5c	Camiye namaza giderken...	227
5c	Neyse namazımı kıldım.	227
5c	Cenaze namazı	232
5c- 5g	Buyurun cenaze namazına , ben de gider helvamı pişiririm.	232
5g- 2a	Hayırlısı olsun Efendi Çelebi , al bir bardak soğuk su iç.	233
5g	Hay Allah senden razı olsun Hacivat Çelebi.	218
5g	Maşallah	223
5g	Allah kabul etsin.	227
5g	Hayırlısı olsun Efendi Çelebi , al bir bardak soğuk su iç.	233
5g-2b	Sen şimdi git, yol için hazırlık yap, ailele helalleş , çoluğunu çocuğunu gör.	228
5i	Karagöz kardaşum...	230
5i	Vurmayın more...	232
7	Üsküdar'a gelmişken...	215
7- 8a	Roma'yı yakan ben, Avrupa'ya diz çöktüren ben...	223
7	Rize	221
7	İslambol	221
7	Altunizade'den Üsküdar'a doğru.	214
8a/1e	Beni sakla gözünü sevem Karayözcüğüm	221
8a	İki gözüm gözünü açıp kapayınca kadar istediğin bir zamana gideceksin.	228
8a-1e	Ayıp ediyorsun Karagöz'üm	214
8a	Kalbimi çok kırdın Karagöz'üm.	215
8a	...pencerede gözüktü ciğerimin sol köşesi.	219
8a	Elini sıcak sudan soğuk suya sokmayacaksın.	219
8a	Yediğin önünde, yemediğin arkada olacak.	219
8a	Dostlarımızın kıymetini bilin.	212
8a	Sen de şuradan bir toz ol.	213

8a	Alırım boy ölçüsünü...	222
8a	Seni eşek sudan gelene kadar pataklamayan ne olsun.	224
8a	Ben göz kulak olurum ...	227
8b	Pilavdan dönenin kaşığı kırılısın.	228
8b	Bedava mal baldan tatlıdır.	219
8b	Pilavdan dönenin kaşığı kırılısın mı?	228

Zaman Makinesi'nde Çelebi Efendi bir zaman makinesi yapar. Ancak makineyle geçmişe giden tekrar günümüze gelememektedir. Karagöz'ün zaman makinesiyle geçmişe gitmeyi düşünmesi oyunun konusunu oluşturur.

Oyunda kültürel unsur olarak en fazla 8a "Deyimler" başlığından 'kıymet bilmek', 'toz olmak', 'göz kulak olmak' gibi örnekler vardır. Ayrıca "Günlük Yaşam", 1f "Yeme ve içme alışkanlıkları"na ait '... **kahveye gidip bol köpüklü bir kahve** içelim.' ve 1h "Spor" alt başlığına ait '...**güreş turnuvası**' birer unsur da bulunmaktadır. "Değerler ve Eğitim" ve "Sosyal Yaşam" başlıklarına ait ise örneklerle rastlanmaz.

Karagöz ve Hacivat'ın dışında oyunda, "Gayr-i Müslim Kişiler"den Yahudi; "Kabadayı ve Sarhoş Tipler"den Tuzsuz Deli Bekir; "Anadolulu Kişiler"den Laz; "İstanbul Ağzı Konuşanlar"dan Çelebi de bulunmaktadır. Ayrıca metinde Karagöz'ün sinirlenince "Anadolu Dışından Gelenler" tiplerinden olan Arap'a "Hacı fiş fiş" diye seslenmesi Karagöz oyununa ait bir söyleyiş olarak da Türkçe öğrenen bireylerin dikkatlerine sunulabilir.

Tablo 6. *Habib İvgen'in "Karagöz Robot" Oyunu*

ALT ÖGE	KÜLTÜREL UNSURLARIN AKTARILIŞ ŞEKLİ	KİTAPTAKİ SAYFA NUMARASI (C. 3)
1a	Dostun, arkadaşın sohbeti olmalı bal şekerli hurma	54
1a	Kıyma var, baharat var Sucuk yapacak robot var mı?	59
1a	Helva, sucuk, mantı, kebaplar , tepsi tepsi börekler , tencere tencere yemekler yapacak robot istiyorum.	59
1b	Afiyet olsun	58
1e	Derdim ortağı, işimin ortağı, kalbimin huzur, beynimin nuru Karagöz'üm	52
1e	Emredersiniz efendim	60
1e	Hoş geldiniz, emirleriniz baş üstüne komutanım.	78
1e-2b	Efendim, hoş geldiniz, sefalar getirdiniz.	52
1e	Hadi bakalım evladım.	78
1e-5g	Sağ ol evladım. Hayırlı uğurlu olsun.	71
1h	Al sana Karagöz'den el ense .	53
2a	Süleyman	60
2a-2b	Robokız ben Ayşe . Binnaz'ın annesi. Kaynana kaynana.	72
2a-8a	Hacıvacav benim tepinin tasını attırma!	81
2b	Merhaba asker	80
2c	Yenge hanım buralara gelmedi evladım	84
2c-2a	Hoş gelişler ola Mustafa Kemal Paşa	77
2c	Kaynalar gelin eline nineler, dedeler, babalar oğlan, kız eline bakmayacak, askerlerimiz şehit, gazi olmayacak Karagöz'üm.	57
2c-5g	Hoş geldiniz, sefalar getirdiniz, hayırlı olur İnşallah!	59
2c- 8a	Tatlı dilli güler yüzlü eşiniz, gelininiz, damadınız, kayın valideniz, oğlunuz, kızınız, komşunuz olsun.	52
2c	Sağ ol baba. Sağ ol anne	71
2c-5g	Mustafa kayınbabadan beşibi yerde .	72

2c	Memnun oldum efendim.	84
2c	Yenge hanım buralara gelmedi evladım	84
4b	Eskişehir Marşıyla uygun adım marş	81
4b	Çayeli'nden öteye giderim yali yali...	74
4b	Çayır çimen geze geze off Oldum ben bir geveze...	68
4b	Her gece barda gönlüm hovarda...	82
4d-2b	Her ne kadar sürç-i lisan ettikse af ola! Gönlünüz sevgi ve neşeyle dola!	87
4d	Yıktın perdeyi eyledin viran! Bende sahibine vereyim heman!	87
5b	Her asker şehit olduğunda, her asker gazi olduğunda yüreğime hançer saplanıyor sanki.	57
5b/1e	Niyet hayır akıbet hayır Karagöz'üm.	57
5b	Atılan bu kafalar, tokatlar anamın ak sütü gibi helal.	53
5d	Sonra düğünde takıları, paraları senin üstüne takarlar.	69
5d	Sayın misafirlerimiz, şimdi takı törenine geçiyoruz.	70
5g	Sonra... bol bol bahşiş verir.	79
5g	...birçok şiddet olayını bize örnek gösteriverirler maazallah.	54
5g-2a	Valla Hacıcavcav	54
5g	Başımın belaya girmeyeceği bir iştir İnşallah.	55
5g	Hayır olur İnşallah.	56
5g	Haydi hayırlısı, kolay gelsin Karagöz'üm.	58
5g-2b	Merhabalar efendim! Hayırlı işler ola!	59
5g-8a	Buyurun efendim, hayrını görün	60
5g-1e	Bereketli olsun efendim.	60
5g- 2a	Sağol! Ellerin dert görmesin Robot Bey	62
5g	Hayırlı uğurlu olsun. Güle güle kullanın.	69
5g/2a	Takularla , paraları Robokız'ın üstüne taksımlar, gelin hanım rahat rahat, güle oynaya düğün yapsın.	70
5g/1e	Düğününüz hayırlı uğurlu eğlenceli olsun efendim.	70
5g	Fonda damat halayı çalmaktadır	70
5g	Allah bi yastıkta kocatsın	71
5g	Burma bilezik , dört sene önce alınmış	72
5g	Allah sonumuzu hayretsin.	74
5g/2a	Amin Hacıcavcav amin!	72
5g/1e	Geçmiş olsun Karagöz'üm	81
5i	Alacağım almasuna da ben Karadenizli robot isteyrum da! Karadenizli gibi konuşmalı, Karadenizli gibi adetlerini bilmeli, kiremitte hamsi, hamsili pilav, hamsi ızgara, hamsi tava, hamsi buğulama, muhlama yapmasını bilmeli.	75
8a	Yüzünü gören cennetlik	53
8a	...tatlı dile güler yüze, hoş sohbe doyum olmaz	52
8a	Yüreğime su serptin Karagöz'üm.	57
8a/2a	Ağzından bal damlıyor Hacıcavcav.	57
8a	Offf! Kulunç girmiş ya, Offf! Len robot gel hele! Şu kulunç giren yerlerime bir masaj yap!	61
8a	Çektiğiniz çile değil	65
8a	Bi de felsefe yapıyor, akıl satıyor , teneke!	66
8a	Cümle aleme rezil olurum.	69
8a	Robotlar insanların dediklerini yaparsa yandı gülüm keten helva	56
8a	Şu robot evde de dükkânda da hizmet eder.	59
8a	Acı çekerek ölsünler mi?	68
8a	Hayrını görün efendim.	70
8a	...benim pestilimi çıkarır vallahi.	78

İncelenen *Karagöz Robot* oyunu konu itibarıyla güncel nitelikler taşıırken aynı zamanda Türk kültür ve geleneklerine dair özellikler de barındırmaktadır. Geçmişten günümüze var olan düğün geleneklerinden takı takma merasimi, sözlü dua ifadeleri oyunda güncel konu ve karakterlerle bezenmiştir.

Karagöz Robot'ta en fazla “Gelenekler ve Folklor”e ait kültür unsurlarından 5g “Toplumsal uygulamalar, ritüeller, batıl inançlar, dua-beddua” örneklerine rastlanır. ‘Ellerin dert görmesin’, ‘Allah bir yastıkta kocatsın’ ve ‘hayırlı olur İnşallah’ gibi ifadeler bu maddeye örnek verilebilir. Yine aynı başlık altında 5i “Yöresel söyleyiş, ağız özellikleri”ne dair ise tek örnek ‘Alacağım almasına da ben Karadenizli robot isteyrum da!’ cümlesidir. Ayrıca “Günlük Yaşam”da yer alan 1b “Yemek zamanları, sofrada adabı”na ait ‘Afiyet olsun’ ifadesi de tek örnektir.

Oyunda “Atasözleri ve Deyimler” başlığına ait ‘çile çekmek’, ‘hayrını görmek’ ve ‘akıl satmak’ gibi deyimler yer alırken atasözü örneğine rastlanmaz. Üçüncü kitapta yer alan oyunda “Değerler ve Eğitim”, “Sosyal Yaşam” ve “Coğrafya ve Mekân” başlıklarına dair kültür unsuru tespit edilememiştir.

Karagöz Robot'ta “Anadolulu Kişiler”den Kayserili (Süleyman) ve Karadenizli kahramanlarına da yer verilmiştir. Ayrıca oyunda Türkçe öğrenenlerin dikkatini çekebilecek bir diğer husus da Karagöz’ün Hacivat’a “Hacı cavcav”, Hacivat’ın ise Karagöz’e “Karagöz’üm” şeklindeki samimi hitaplarıdır.

Tablo 7. *Selahattin Adıgüzeller’in “Karagöz Sosyal Medyada” Oyunu*

ALT ÖGE	KÜLTÜREL UNSURLARIN AKTARILIŞ ŞEKLİ	KİTAPTAKİ SAYFA NUMARASI (C. 3)
1a	Şeftali	117
1a	Güllaç	121
1e/5b	Sen bilirsin Karagöz’üm... Teklif var ısrar yok!	129
2a-4d	Sonra Tuzsuz Deli Bekir var, Tiryaki var, Katamonulu Hamit ile Laz ve Acem ’i de unutma!	128
2a-4d	Çelebi’yi, Bebe Ruhi’yi, Zenne’yi...	128
2b	Cep telefonun var mı diyorum be mübarek!	124
4a	Elma dersem çık, armut dersem çıkma...	117
4d	Sadece tef çalmıyor ama şunu da unutma bizim sahnemizdeki gülme sesleri tamamen doğal, çakma değil!	122
5a	Ramazan pidesi	121
5a/8a	Her sene ramazandan ramazana hatırlanmak gücüme gidiyor.	121
5a/8a	Ramazan davulcusu gibi kaderimize razı mı olacağız?	121
5a	Recep, Şaban, Ramazan ayları geçer yahu	127
5b/2a	Biliyorsun bende cep delik cepken delik Hacı cavcav	124
5b	Teklif var ısrar yok	129
5b	Lafımı işine geldiği gibi anlama	121
5b	Çevir gazı boşa yanmasın	123
5b	Ayağında paslansın	118
5b	Senden bir nane olmaz	118
5b	Ayağına kırmızı halılar mı sersem	117
5g	Sana insan diyenin gözü kör olsun , sen meleksin , melek...	120
5g	Açalım ellerimizi de bir de Fatiha okuyalım.	122
5g	Yalnız hamamda yakalanırsam	122
5g	Sünnetlik fotoğraflarımı paylaşayım	232
5g	Şükürler olsun	117
5g	Hay Allah iyiliğini versin emi!	130
5g	Ayağında parlasm e mi o giydiğin suni kösele!	118
5g	Hay Allah iyiliğini versin emi!	130
5g	Nisan 1 şakası	130
5g	Eşek şakası 130	130
5g	... öğreniriz evel Allah	129

6c	Ne mutlu!	131
8a	Kurban olurum ben her sözüne!	129
8a/1e	Herkesin harcı değildir komedyenlik Karagöz'üm.	119
8a	Onun elini sıcak sudan soğuk suya sokmuyorum	121
8a-2a	Dalga geçme Hacı cavcav	119
8a	Sen adamı gülmekten öldürürsün!	119
8a	Niye başımıza kalkıyorsun acemiysek bu işte acemiyiz!	128
8a	Sen insanın sabrını taşıyorsun...	118
8a	Sana işim düştü.	118
8a	Aman diyeyim...	118
8a	Derdime derman.	118
8a	Bir boy versene!	118
8a	Bu güne kadar benim halimden bir tek sen anladın.	118
8a	Söylediklerim boğazına dizilsin...	120
8a	Bir bu eksikti...	120
8a	...sende yetenek ne gezer.	120
8a	Ekran karşısına çıkarsan büyün bozulur.	120
8a	Karagöz de popüler kültürün kurbanı oldu derler sonra...	120
8a	Karagöz onu diyenlere kurban olsun!	120
8a	Önce değişime saygı duyacağız.	121
8a	Hacivat yüreğime su serptin.	122
8a	Değişime biz de ayak uyduracağız...	122
8a	Bizi can kulaklarıyla dinliyorlar...	123
8a	Alkışlarla seni gaza getireceğim demek istedim.	123
8a	...sen üzerine alınır diye vazgeçtim.	123
8a	Büyüklerin ellerinden, küçüklerin gözlerinden telefonla mı öpüyorlar.	126
8a	Adamın başı belaya girer!	129
8a	Az kalsın yüreğime iniyordu...	130
8b	Derdini söylemeyen derman bulamaz	118
8b	Dost acı söyler	118
8b/2a	Hangi dağda kurt öldü Karagöz?	231

İncelenen son oyun olan *Karagöz Sosyal Medyada'da* günümüz teknoloji araçlarından söz edilirken özel gün, gelenek ve dini ritüellerden de faydalanılmıştır.

Tespit edilen Recep, Şaban, Ramazan ayları ve Ramazan davulcusu gibi özel gün ve geleneklere dair unsurlar “Gelenekler ve Folklor”, 5a “Özel günler ve gelenekler” alt başlığında incelenmiştir.

Oyunda “Atasözleri ve Deyimler” başlığından en fazla 8a “Deyim” unsurlarına rastlanmıştır; ‘boy vermek’, ‘iş düşmek’ ve ‘sabır taşmak’ gibi örneklere yer verilmiştir. Ayrıca 8b’den ‘hangi dağda kurt öldü’, ‘derdini söylemeyen derman bulamaz’ ve ‘dost acı söyler’ atasözleri tespit edilmiştir. “Değerler ve Eğitim”, “Coğrafya ve Mekân” başlıklarına ait unsurlara rastlanmazken “Sosyal Yaşam”da yer alan 6c “Alkış ve güzel hareketler” başlıklarına ait unsurlar, incelenen altı oyun içinden sadece Karagöz Sosyal Medyada’da tespit edilmiştir. Oyunda kahraman olarak sadece Karagöz ve Hacivat bulunmaktadır. Onu diğer oyunlardan ayıran bir özellik de sahneye ilk olarak Karagöz’ün gelmesidir. Geleneğin aksine Karagöz perdeye çıkar ve Hacivat’a seslenerek arkadaşını sahneye davet eder.

Söz konusu edilen Karagöz oyunlarında tespit edilen kültürel unsurlarla birlikte perde oyunlarına özgü özellikleri de görmek mümkündür. Tüm oyunlar, ‘mukaddime’ yani giriş bölümüyle başlar ve göstermelik adlı tasvir, nâreke zırlıtısı ve tef velvelesi ile perdeden kaldırılır. Sonra Hacivat sahneye türkü söyleyerek ve ardından perde gazelini okuyarak girer. Oyunun en temel özelliklerinden olan Hacivat’ın “yâr bana bir eğlence!!!” diye seslenişinin ardından perdede Karagöz belirir ve ‘muhavere’ ve ‘fasıl’ bölümüne geçilir. Oyunun son bölümü olan bitişte Hacivat “yıktın perdeyi eyledin viran, varayım sahibine haber vereyim hemann” sözleriyle seyirciyi selamlar ve perdeden çıkar. Karagöz ise “her ne kadar sürç-i lisan ettikse affola” diyerek sahneden ayrılır. Karagöz oyununa has tüm bu unsurlar oyunun metni dışında da yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde önemli birer kültür aktarımı unsuru

olarak değerlendirilebilir. Ayrıca metinlerde Karagöz oyunlarına özgü Çelebi, Bebe Ruhi, Zenne, Tuzsuz Deli Bekir, Tiryaki, Kastamonulu Hamit, Laz ve Acem gibi tipler ile tüm bunların dışında Türk masallarının sevilen karakteri Keloğlan'ın da bulunması kültür aktarımına hizmet etmesi bakımından metinlere değer katmaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çağın gereği olarak ortaya çıkan yabancı dil öğrenimi ihtiyacı beraberinde hedef dilin kültürünü de bilmeyi zorunlu kılmıştır. Dolayısıyla yabancı dil öğretiminde kültürel unsurların aktarımı ve hedef dilin kültürüne ait unsurları yansıtabilecek materyallerin niteliği büyük önem taşımaktadır. Özellikle kaynak kitaplar ve içerisindeki metinlerin kültür öğeleri açısından zengin olması, milletin kültürünü yansıtmaması, öğrencinin dili ve dilin sahip olduğu kültürü tanıması için gereklidir.

Türk milletinin somut olmayan kültürel mirasının yapı taşlarından olan ve mizahi zekânın en güzel örneklerinden Karagöz oyunları yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılabilecek materyallerden biri olarak görülebilir. Bu nedenle Karagöz oyunlarında yer alan kültürel unsurları tespit etmek ve bu metinlerin kullanılabileceğini ortaya koymak amacıyla makalede Bilgilerle Günümüzden Karagöz Oyunları kitap serisinden seçilen altı metin incelenmiştir. Metinlerde yer alan kültürel unsurlar, Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesinde ve yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültür aktarımı çalışmalarında yer alan bilgiler ışığında oluşturulan tablo ile gösterilmiştir. Seçilen altı Karagöz oyunu sekiz ana başlık altında incelenmiştir. Metinlerde en fazla '8a deyimler' kategorisine ait kültür unsuru tespit edilmiştir. En az ise birer unsurla "Günlük Yaşam" başlığı kapsamında '1f yeme ve içme alışkanlıkları', "Sosyal Yaşam"da '6a moda' ve "Edebiyat Sanat ve Müzik"de '4e el sanatları geleneği' tespit edilmiştir. Karagöz oyunlarında, söz konusu tablolarla ortaya konulan kültür unsurlarının yabancılarla aktarılması yanı sıra geleneksel perde oyununun kendine has özellikleri arasında bulunan tipler, Karagöz ve Hacivat'a ait klişe söz öbekleri, seslenmeler gibi unsurların aktarılması da büyük önem taşımaktadır.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ve kültür aktarımı çalışmalarında Karagöz oyunları gibi geleneksel somut olmayan kültür mirası ürünlerinin kullanımı hem dil öğretimine ilgiyi arttıracak hem de kültürün öğrenilmesine katkı sağlayacaktır. Özellikle geleneksel unsurlar güncel metinlerle ortaya konulduğunda bireylerin ilgisi daha da artacaktır. Dolayısıyla yeni çalışmalarda, diğer somut olmayan kültürel miras ürünlerinin hazırlanan nitelikli metinlerle Yabancılar Türkçe öğretimi sürecine kazandırılması sağlanırken öğretmenler de kültür unsurlarının aktarımına hizmet edebilecek metinlere yönelmelidir. Ayrıca dört temel dil becerisi kapsamında yabancı dil olarak Türkçeyi öğrenen öğrencilere;

- Karagöz Oyunları metinleri karşılıklı konuşmalar şeklinde öğrencilere okutularak canlandırmalar yapılabilir ve ana dillerinde benzer kullanımların olup olmadığı sorulabilir.
- Karagöz Oyunlarında tespit edilen kültür unsurları ile öğrencilerin kendi milletlerine ait kültür unsurlarını karşılaştırıp düşüncelerini yazıya dökmeleri istenebilir.
- Karagöz Oyunlarından seçilen metinler derslerde dinletilerek "Karşılıklı konuşmalarda yaşa, cinsiyete, yakınlık derecesine, sosyal statüye, resmiyete göre kullanılacak sözler ve kalıplar", "Selam-Veda, Teşekkür-Özür ifade ve davranışları" ve "Yöresel söyleyişler, ağız özellikleri" gibi durumların doğal sesletimlerinin öğrenciler tarafından duyulması sağlanabilir.

Söz konusu çalışma ile yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde güncel Karagöz oyunlarının materyal olarak kullanılabileceği ortaya konulmaya çalışılırken somut olmayan kültürel mirasın dil öğretimindeki önemine dikkat çekilmiştir.

KAYNAKÇA

- Akkaş Baysal, E. ve Ocak, G. (2020). Dil öğrenme stratejilerinin kullanılmasını etkileyen faktörler. *Necmettin Erbakan Üniversitesi Ereğli Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 91-103. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/neueefd/issue/52094>
- Alpar, M. (2013). Yabancı dil öğretiminde kültürel unsurların önemi. *The Journal of Language and Linguistic Studies*, 9(1), 95-106.
- Anameriç, H. (2014). Bilginin toplumsallaşmasında bir bilgi kaynağı olarak gölge tiyatrosu: Karagöz ve Hacivat. ÜNAK 2014 Uluslararası Kültürel Mirasın ve Kültürel Bellek Kurumlarının Yönetimi Kongresi, İstanbul. 1, 18.
- Barcın, S. (2018). Türk soylulara Türkçe öğretiminde kültür aktarım aracı olarak atasözleri ve deyimlerin kullanımı: Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Altın Köprü Türkçe Öğretimi Ders Kitabı (B1 seviyesi). *Aydın Tömer Dil Dergisi*, 3(2), 1-16.
- Barın, E. (2004). Yabancılar Türkçe öğretiminde ilkeler. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 1, 19-30.
- Bulut, M. (2014). Türkçe eğitiminde dil ve kültürel değerlerin kazanılmasında Karagöz / gölge oyununun işlevsel kullanımı üzerine bir değerlendirme. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 2(3), 88-100.
- CEF (Common European Framework of reference for Languages). (2001). *Council for cultural comission, Common European fraemwork of reference for language, learning, teaching, assesment*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Çiftci, M., Batur, Z. ve Keklik, S. (2013). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kültür. Durmuş, M., ve Okur, A. (Ed.). *Yabancılar Türkçe öğretimi el kitabı*. (s.365-379). Grafiker Yayınları.
- Ergin, M. (2009). *Türk dil bilgisi*. Bayrak Basım/Yayım/Tanıtım.
- Göçer, A. (2013). Türkiye'de yabancılar Türkçe öğretimi. Durmuş, M., ve Okur, A. (Ed.). *Yabancılar Türkçe öğretimi el kitabı*. (s.171-180). Grafiker Yayınları.
- Güven, A. M. (2019). Türk İslam Edebiyatı. *İstem*, 17(34), 663-666. <https://doi.org/10.31591/istem.610380>
- Güven, Z. Z. (2019). Yükseköğretim Kurumlarında kültürel iletişim aracı olarak ortak dil öğrenme modeli. *Medeniyet ve Toplum Dergisi (METDER)*, 3(1), 15-32.
- İşcan, A. ve Yassıtaş, T. (2018). Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ders kitaplarında kültür aktarımı: Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti örneği (B1-B2 düzeyi). *Aydın Tömer Dil Dergisi*, 3(1), 47-66.
- Kaplan, H. ve Peker, S. (2022). Kök Değerler Eğitimi Açısından Özbek Masalları, *Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi (AKEF)*, 4 (2), 426-444. <https://doi.org/1038151/akef.2022.26>
- Kaplan, M. (1989). *Kültür ve dil*. Dergah Yayınları.
- Karagöz Oyununda Tipler. (<https://hayalicanas.com/hayal-oyununun-kisileri/>)
- Mutlu, H. ve Set, G. (2020). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılan C1 seviye ders kitaplarındaki kültür unsurlarının incelenmesi (Gazi Yabancılar için Türkçe- İstanbul Yabancılar için Türkçe). *Dil Dergisi*, 171(1), 91-107.
- Okur, A. ve Keskin, F. (2013). Yabancılar Türkçe öğretiminde kültürel öğelerin aktarımı: İstanbul Yabancılar için Türkçe Öğretim Seti örneği. *The Journal of Academic Social Science Studies Dergisi*, 6(2), 1619-1640.

- Oral, Ü. (ed.)(2014). *Bilgilerle günümüzden Karagöz oyunları 1,2*. Kitabevi.
- Oral, Ü. (ed.)(2018). *Bilgilerle günümüzden Karagöz oyunları 3*. Kitabevi.
- Topçuoğlu, F. (2013). Türkçenin yabancılarla öğretiminde yazılı kaynaklar. Durmuş, M., ve Okur, A. (Ed.). *Yabancılara Türkçe öğretimi el kitabı*. (s.387-400). Grafiker Yayınları.
- Türkyılmaz, D. (2013). Karagözü yeniden hayata katmak üzerine bazı öneriler. *Gazi Türkiyat Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, 12, 51-58.
- UNESCO Türkiye Millî Komisyonu. UNESCO Somut Olmayan Kültürel Miras Listeleri. (<http://unesco.org.tr/Pages/126/123/UNESCO-Somut-Olmayan-K%C3%BClt%C3%BCrel-Miras-Listeleri>)
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, F. ve Taşkın, M. (2014). Hacivat Karagöz oyunları ile Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi ve kültür aktarımı. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(5), 270-288.
- Yiğit, M. (2020). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde gölge oyunları ile kültür aktarımı: Karagöz örneği. *Eğitim Bilimleri*, 197-217.
- Zeyrek, S. (2020). Dil-kültür ilişkisi doğrultusunda yabancı dil öğretimi. *Uluslararası Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Dergisi*, 3(2), 168-186.

EXTENDED ABSTRACT

The language that provides communication is also the carrier of the culture that it has. The necessity of learning a new language in the developing world also required Turkish to be taught as a foreign language. Various studies have been conducted on teaching Turkish as a foreign language and many materials have been developed. It is important that the materials created contain not only the grammar of Turkish rules, but also the material and spiritual structure of Turkish culture. The inclusion of cultural elements of the language learned in the course materials will attract the attention of the learner of a new language and will enable them to understand and absorb the cultural elements of the language to be learned. In this context, literary texts of the nation's culture, historical, mythical stories, elements of humor, folklore, dance, shadow plays, and so on, are materials that contribute to language teaching.

One of the texts that can be used as course material in teaching Turkish as a foreign language is "Karagöz Shadow Plays", which is one of the important parts of our culture. As of 2022, the UNESCO-led representative list of Turkey's Intangible Cultural Heritage of Humanity includes 23 elements. In 2009, "Karagöz" was added to the fourth place of this list. In addition to contributing to language teaching as text, Karagoz is an activity that will make learning easier and more enjoyable by creating an audio and visual game, a material that can serve cultural transfer.

This study examined the current and unique Karagoz plays that belong to Turkish culture. It is aimed that the cultural elements determined from the shadow plays can be prepared and used as a material in teaching Turkish as a foreign language. As the learner of the language can encounter many elements of Turkish culture in the Karagoz plays, he will also be acquainted with the unique features of these shadow plays.

Materials and Methods: The study is qualitative research. Data from the Karagöz play was obtained using document analysis. The documents examined are the texts in the book named "Bilgilerle Günümüzden Karagöz Oyunları 1-2-3", which is composed of up-to-date texts compiled and brought together by Ünver Oral. These compiled shadow plays consist of works participating in the "Karagoz-Hacivat Shadow Play Text Writing Contest", which was held by the Bursa Metropolitan Municipality in 2012. These three aforesaid books were examined and six plays that were thought to be rich in cultural elements were selected. It has also benefited from the opinion of experts in selected shadow plays. Among the cultural elements included under the title of

"Sociocultural Knowledge" in the Common European Framework of Reference for these six plays; The headings of "daily life, life interpersonal relations, values, beliefs and attitudes, body language, social customs (traditions), ceremonial behaviors" were scanned. Based on these elements, a table of seven main headings of Okur and Keskin, and eight categories of Mutlu and Set, were created by us to create a new table. After all these reviews and changes, some edits were made to the table, as were the findings of the six selected shadow plays for the study. In its final state, the distribution of cultural elements of the research has been summed up in eight main topics. The table also contains the main headlines "Daily Life, Interpersonal Relations, Values and Education, Literature, Art and Music, Traditions and Folklore, Social Life, Geography and Space, Proverbs and Statements" and other complementary subtitles from a to j. All the cultural elements identified are listed according to the cultural element table numbering. The cultural statement is expressed in bold text within a sentence. "/" sign is used if two different cultural elements exist in the same sentence; and "-" sign is also used if the element in the sentence meets two different cultural elements.

Findings: In order to demonstrate that it can be used as course material in teaching Turkish as a foreign language in the article, six texts selected from the "Bilgilerle Günümüzden Karagöz Oyunları" book series – from the first book; Cem Günen's "Dördüncü Cemre", Emel Dinseven's "Tılsımlı Taş"; from the second; Ünver Oral's "Karagöz'ün Manavlığı", Cem Fırtına's "Zaman Makinesi", from the third Habib İvgen's "Karagöz Robot", Selahattin Adıgüzzeller's "Karagöz Sosyal Medyada" - examined under eight main headings. In addition to the previous research, "hello-goodbye", and "thank you-apology" expressions to the part 2b and "prayer-curse" expressions were added to the 5g section; the expression "others" in section 5i was removed, and "local idioms, dialect features" were added instead. In addition, by adding "metaphorical expressions" to 5b-oral expressions and oral traditions, sections 8 and b are divided into separate categories as "idioms" and "proverbs". The nursery rhymes in the games are discussed under the 4a "Literature" subheading.

In the current Karagoz plays, the frequency of cultural elements that can be used to teach Turkish is noted. In the texts, the cultural element belonging to the category of '8a idioms' was determined the most. The least common cultural elements were identified as '1f eating and drinking habits' under the title of "Daily Life", '6a fashion' in "Social Life" and '4e handicraft tradition' in "Literature, Art and Music".

In addition, the features of traditional shadow plays in the game; elements such as introduction, showpiece, nareke, tambourine; The cries of Karagöz and Hacivat such as "Oh Friend (Lover) give me fun...", "We wish you don't mind if we have slipped"; the presence of heroes such as Tuzsuz Deli Bekir, Hamit from Kastamonu and Laz showed that apart from the text of the Karagoz play can be considered as an important cultural transfer element in teaching Turkish as a foreign language.

Conclusion and Suggestions: The study concluded that Karagoz plays, one of the most beautiful examples of the Turkish nation's comic intelligence, may be suitable for materials used to teach foreigners Turkish. The cultural elements in the six texts examined are shown in the table created in light of the information included in the European Common Application Text and in the cultural transfer studies in teaching Turkish to foreigners. In Karagoz plays, it is of great importance to convey the cultural elements revealed in the aforementioned paintings to foreigners, as well as transferring elements such as the types, cliché phrases, and vocalizations of Karagoz and Hacivat, which are among the unique features of the traditional shadow play.

As it is seen, the interest of individuals will increase even more when traditional elements are introduced with contemporary texts during teaching Turkish to foreigners. Therefore in new studies, other non-concrete cultural heritage products should be incorporated into the process of teaching Turkish to Foreigners through qualified texts, while teachers should be drawn to texts that can serve the transfer of cultural elements. Thus, individuals who learn Turkish as a foreign language will be more interested in Turkish and Turkish culture.